

Hørings svar til vejledning til tilskud til rydning mv. i Natura 2000 områder

Danmarks Naturfredningsforening har gennemset og nærlæst afsnit af vejledningen, som foreningen helt overordnet finder fint struktureret og overskueligt bygget op. Der er mange små info bokse, som opsummerer teksten fint, og helt generelt virker vejledningen meget læseegnet.

Generelle betragtninger

De indledende afsnit gør det således fra starten klart, hvilke forskelle der måtte være i den nye vejledning i forhold til den gamle, og – ikke mindst – en ret tydelig præcisering af målgruppen for vejledningen, altså hvem der kan søge og opnå tilskud til rydning, og forberedelse til afgræsning. Tilskuddene gives udelukkende til pleje af Natura 2000 arealer, efter en fordelingsnøgle (et pointsystem, som kommenteres senere).

Danmarks Naturfredningsforening havde gerne set at pulje til støtte var højere end de 30 afsatte millioner kroner, men da al privatejet Natura 2000 natur uanset kvalitet og national betydning udelukkende kan plejes gennem frivillige aftaler, kan det måske alligevel blive udfordrende at få anvendt hele puljen. DN kan ikke af vejledningen læse sig til hvorledes fonde med naturplejeformål er stillet, men foreningen går ud fra at netop denne gruppe ejere ville være blandt ansøgere i lighed med landets kommuner.

Forskel på private og offentlige projekter?

Det undrer DN at man stiller to ret forskellige krav til hhv. private og kommunale ansøgninger. Hvor de private lidt karikeret skal anslå og sandsynliggøre deres udgifter, skal kommunerne dokumentere at de har valgt mellem mindst to tilbud på opgaven. I kommunerne vil dette i sagens natur trække betydelige ressourcer til udarbejdelse af udbudsmateriale, til annoncering, til møder med tilbudsgivere osv. – tid som mange sagsbehandlere ikke har. I fremtidige aftaler bør man stile efter ensartede kriterier for både offentlige og private aktører.

Er fuld støttefinansiering altid godt?

I forhold til tilskudsmuligheden på 100 %, så vil DN gerne knytte den kommentar, at 75 % også have kunne gøre det. Der ligger desværre et mindre engagerende element i at få "alt betalt". Mange indhegninger fra amternes slutperiode i 00'erne er således i sørgelige forfatninger mange steder, på trods af materialernes estimerede levetid på ca. 30 år. Den sørgelige, nedbrudte forfatning opstår over tid, i ådale og i kystområder med fluktuerende vandstande og tunge mængder opskyl over forbavsende få år, hvis ikke ejerskabet er tydeligt og forankret i eksempelvis en vis egenfinansiering. Dermed ikke sagt, at hverken ejere eller naturen ikke skulle fortjene denne udgift fra samfundet, for det gør de bestemt, især naturen. Men uden

rutinemæssig pasning og udbedring af småskader holder selv dyre og flotte indhegninger sjældent længe. Derfor kan det undre DN, at man vælger at yde 100 % tilskud til eksempelvis "forkromede" hegningsprojekter, hvor dette med rette er tiltrængt, og så kun kræver at projektet, må forstås som afgræsningen i sig selv, opretholdes i 3 år. I samfundsøkonomisk perspektiv virker det mærkeligt og lidt lemfældigt at kunne uddele så milde gaver uden at stille større modkrav til græsningens tidsmæssige udstrækning.

Rydninger og helårsgræsning, hænger det sammen?

Dette bringer DN til en anden pointe, der ikke helt rummes i vejledningen, nemlig den at helårsgræsning med hårdføre dyreracer af mange er fremhævet som en god naturplejeløsning, der sikrer den høje biodiversitet som Natura 2000 områderne skal måles på. Ydermere kan det blive decideret kontraproduktivt for udbredelsen af helårsgræsning også i mindre skala (10-50 hektar), at puljen giver 100 % tilskud til rydning af samlinger af træer og buske. Hypotetisk kan DN forestille sig et større sammenhængende overdrevs og engareal i og på kanten af en ådal, som trænger til rydning, og som indbyder til helårsgræsning med galloway-kvæg eller med exmoor-ponyer, men hvor rydningen reelt fjerner de naturlige, læ-givende buskadser som dyreværnsloven vil foreskrive, at dyrene kan søge tilflugt i. Da Miljø- & Fødevarerministeren netop har sat gang i et servicetjek af Naturstyrelsens håndtering af plejeprojekter med fokus på om helårsgræsning decideret kan fremmes på statens arealer, så virker det mindre gennemtænkt, at man stiller an med 30 millioner kroner til rydning af krat, som dels kunne ryddes med de græssende dyr over tid, og dels i hvert fald i nogen grad vil være nødvendige for at sikre helårsgræssende dyrs trivsel på åbne naturarealer.

I forhold til rydninger specifikt er der et par forhold, som undrer DN. For det første har det aldrig været særlig indlysende, hvilke arealer der var omfattet af landbrugslovens rydningspligt fra 2004 (temaet er eksempelvis aldrig kommet på arealinfo). Derfor er sondringen mellem arealer, som allerede burde være ryddet på ejers regning jf. landbrugsloven, kontra rydninger som der åbnes op for 100 % finansiering af ikke videre klar.

Hvornår er en rydning vellykket?

DN er glad for at læse, at vejledningen kræver at "al ryddet materiale skal fjernes". Men det måtte godt have fremgået eksplicit, at alle former for nedknusning, hvor man muligvis også kan stå med oplevelsen af at "have fjernet" materialet, absolut ikke tjener hverken hensigten med tilskuddet eller naturen. DN kan heller ikke læse sig til om eksempelvis rydning med geder eller vintergræssende dyr kan bogføres som en tilskudsgivende rydning, uanset at dyrenes biologiske rydning og nedbrydning af krat giver langt flere levemuligheder for hjemmehørende biodiversitet end en fældning, flis-hakkelse og bortkørsel gør det. Derimod fremgår det af afsnit 4.7.1, at forpligtigelserne for tilskudsmodtagerne blot er, at det ryddede "skal være fjernet senest ved projektets afslutning". Som DN har forstået processen så kan der gå et par år fra rydningen foretages og til forpligtigelsen skal effektueres, hvilket ikke virker særlig helhjertet. Der ses ikke at være nogen som helst faglig forklaring på denne langmodighed. Desuden skal projekter om rydning løbe af stablen fra den 16. juli til 14. marts, hvilket i mange sammenhænge er sammenfaldende med ynglefugles aktiviteter foruden at masser af insekter og kryb er aktive fra 16. juli og helt frem til oktober. Det virker ikke som et særligt naturvenligt tidsrum at udføre omfattende rydninger i. Hvis ikke DN husker meget galt, så kom det seneste svampeatlas faktisk også frem til, at tilgroningskrat især på overdrev rummede ganske mange og sjældne svampe. Svampene er normalvist fremme helt hen til november.

Endelig kan det virke som en meget kortsigtet løsning at give 100 % støtte til rydninger som så efterfølgende kan efterlades til fornyet tilgroning. Projektholderne binder sig i udgangspunktet (som DN læser vejledningen) hverken til efterfølgende hegning eller løbende rydninger (ud over de 3 års binding, som også gælder for de mindst 30 års holdbare indhegninger). Rydning

må og skal forstås som en engangsindsats forud for en mere permanent løsning til gavn for og i samarbejde med naturen.

Standarder og pointkultur

Standartomkostninger til hegn og hegnsmateriale virker reelle og oplysende jf. 5.1 og tabel 3.1. Men det står ikke krystalklart, om også kommunernes projekter kan nøjes med at benytte sig af disse standarder, eller fortsat er underlagt det udvidede papirvælde.

Pointskemaet, 4.1, skal tekstmæssigt sikres sammenhæng, så det ikke hakkes over i to bidder på to sider. DN står lidt uforstående over for de tildelinger af point, som skemaet viser. Hvilket bagvedliggende fagligt grundlag hviler disse nøgletal mon på? Jævnfør det ovenfor fremførte om rydningers principielt manglende langsigtede forbedring for naturtyperne, kan det undre stort, at rydning *alene* fortjener samme høje score, 50 point, som rydning *med* efterfølgende hegning og græsning. Denne forfordeling af simpel rydning virker lettere komisk, og i hvert fald ikke i flugt med biodiversitetsforskeres anbefalinger om græsning i mange forskellige afskygninger som det essentielle. Helt galt bliver det, når projekter der har til formål at forberede naturplejende og langtidsvirkende græsning (og forebygge krat og tilgroning) kun kan få halvt så mange point som simple rydningsprojekter!! Det burde være omvendt, så simple engangsrydningsprojekter, der ikke hang sammen med hegning og afgræsning, fik den laveste pointscore.

Begunstigede naturtyper

Tilskuddet målrettes pointmæssigt set rigkær, kildevæld og overdrev uden at gå i nærmere detaljer med, hvilken type overdrev eller om der er tale om alle typer overdrev. Igen er det vanskeligt at vurdere det faglige grundlag for at prioritere rigkær, kildevæld og overdrev, selv om der ikke skal herske tvivl om, at alle tre naturtyper (vejledningen burde nok identificere naturtyperne som deres respektive habitatnaturtyper inklusiv deres numre) har hårdt brug for målrettet plejeindsats over en kam. Alligevel kan man konstatere, at vores klitter, vores højmoser og tilgroede højmoser og vores kalkrige moser hører til de naturtyper, som EU prioriterer. EU prioriterer ganske vist også samtlige overdrevstyper og kildevæld, mens EU ikke prioriterer rigkær. De EU prioriterede og som hovedregel plejekrævende habitatnaturtyper burde nok sidestilles, da habitatnaturtypernes tilstand, som DN erindrer seneste NOVANA undersøgelser, jævnt hen har et stort plejebehov.

I forhold til den særlige udpegning "særligt udpegede Natura 2000 arealer", der længe har svævet som en lidt kryptisk udpegning uden særlig meget handling eller forpligtigelse bag, er det positivt at se, at udpegningen nu endelige tildeles en praktisk betydning. DN ville dog gerne have set en lidt større spredning i pointene mellem områder som potentielt set består 100 % af dette "særlige", i forhold til områder med blot halvdelen som "særligt udpegede" og den anden halvdel potentielt set betydningsløst og næringsrigt græsland med dyrkningshistorie. Eksempelvis jord der tages ud af dyrkningsdrift vil – med mindre specielle forholdsregler tages – altid udvikle sig i temmelig næringstunge og trivielle retninger, som potentielt set kan næringsforurene mindre, næringsfattige områder, som hegnes sammen med 100 % tilskud. Problemet vil nok især komme til at gælde for omlagte tidligere enge, der rummer masser af ikke-udvasket næring, hvor disse arealer hegnes sammen med højdedrag med kritisk truet overdrev, der indbyder til græssende dyrs siesta og næringsdeponering. Et pointsystem, der i højere grad præmierede de 100 % dækkende "særlige" områder, ville DN have foretrukket.

Hvorfor ikke skov?

Af afsnit 3.2 og 3.3 fremgår det, at der ikke gives tilskud til rydninger i skov. Punktum. En hurtig søgning på hhv. fredskov og "særlige arealer til rydning i Natura 2000" viser imidlertid en

række sammenfald, altså at der både er særligt udpeget plejkrævende lysåben natur, der trænger til rydning og hegning og græsning, samtidig med at disse lysåbne lommer figurerer som fredskov. Her savner DN en krystalklar pejling for de kommuner og de private lodsejere, som ønsker at fremme den type områder – ligger de indenfor eller uden for rammerne?

Hvornår er nok nok?

Danmarks Naturfredningsforening minder om, at det politisk er "lovet" at standse tabet af biologisk mangfoldighed oprindeligt senest i 2010, men udskudt til kommende 2020. Desuden har Danmark forpligtiget sig over for vores EU naboer i forhold til at passe godt på – i det mindste – vores habitatnaturtyper. Ingen af disse forpligtigelser løftes i mål med de afsatte 30 millioner kroner. Blandt andet fordi prioriteringen ikke hviler på en forskningsbaseret udpegning af de mest akutte plejkrævende områder, men i højere grad lægges ud til tilfældige kombinationer af naturinteresserede lodsejere med særlig udpeget Natura 2000 natur. Når man desuden afkobler tilskuddene fra eksempelvis en adaptiv forvaltningspraksis, hvor man tager udgangspunkt i indikatorer for den gode naturtilstand, og løbende over projekternes levetid (gerne rigtig længe) vurderer om den etablerede rydning og græsning nu også bringer vores natur nærmere målet om god økologisk tilstand, så uddeler man reelt tilskuddene (vel at mærke 100 %) i blinde. At forvente, at alle tilskuddene vil blive fulgt op af botanisk registrering af før- og efter-situationen, eller at arealerne automatisk vil falde ind under NOVANA programmets overvågning, virker desværre også naivt med den nuværende vejledning og regelsæt. Så, nej, meget kan gøres betydeligt bedre. Tilskudsmodtagere burde som hovedregel bindes til at sikre varig naturpleje i en 10-15 års fremtid, når staten har bidraget med alt det nødvendige isenkram. Ydermere burde tilskuddene være baseret på hvilke hot-spots, der trængte mest, eller som mest fornylig har haft levedygtige bestande af rødlistede arter, som en plejeindsats vil kunne redde og genskabe. Endelig, og måske noget af det alvorligste, så burde tilskud også være rette mod alle de mange tusinde naturområder *uden for* vores – på papiret – bedste naturområder, vores 256 Natura 2000 områder.

Uanset hvad er det dog Danmarks Naturfredningsforenings forventning, at især de kommunebaserede projekter vil hvile på rimeligt seriøse overvejelser om konkrete og varige forbedringer for de støtteberettigede naturtyper. Derfor hilses ordningen og vejledningen samlet set velkommen.

På Danmarks Naturfredningsforenings vegne

Jan Pedersen
Biolog og naturkonsulent
DN Sekretariatet
jap@dn.dk
31 19 32 39